

21– Hovedstaden Zagreb

Zagreb er hovedstad og den største by i Kroatien. Zagreb er det kulturelle, videnskabelige, økonomiske og administrative centrum for landet.

Byen havde pr. 2007 801.554 indbyggere (1.151.000 med forstæder). Byen ligger mellem de sydlige skrånninger af [Medvednica](#)-bjergene og på begge bredder af [Savafloden](#) i en højde af omtrent 122 m over havets overflade.

I det 19. århundrede var Zagreb centrum for den Kroatiske Nationale genopståelse og så en rejsning af vigtige kulturelle og historiske institutioner.

Den første jernbanelinje, der forbandt Zagreb med [Zidani Most](#) og [Sisak](#), åbnede i 1862, og i 1863 fik Zagreb et gasværk.

Zagreb vandværk åbnede i 1878, og den første hestetrukne sporvogn blev taget i brug i 1891.

Bygningen af jernbanelinjen gjorde det muligt for de ældste forstæder at smelte sammen med [Donji Grad](#), karakteriseret af et regulært kvadratmønster der er fremherskende i central-europæiske byer.

Denne bygningskerne huser mange vigtige bygninger, monumenter og parker og ligeledes en mængde museer, teatre og biografer.

Et kraftværk blev rejst i 1907, og udviklingen blomstrede i 1880–1914 efter jordskælvet i byen da Zagreb fik det karakteristiske design den har i dag.

Den første halvdel af det 20. århundrede var vidne til en stor ekspansion af Zagreb.

Før 1. verdenskrig udvidedes byen, og kvarterer som [Stara Peščenica](#) mod øst og [Črnomerec](#) mod vest blev rejst.

Efter krigen opstod arbejderkvarterer mellem jernbanen og Savafloden, mens bygningen af beboelseskvarterer på bakkerne på de sydlige skrånninger af [Medvednica](#) blev færdiggjort mellem de to verdenskrige.

I 1920'erne voksede befolkningen i Zagreb med 70 procent — den største befolkningsstigning i Zagrebs historie.

I 1926 begyndte den første radiostation at sende ud af Zagreb, og i 1947 blev Zagreb Fair åbnet.

Området mellem jernbanen og Sava-floden var vidne til et byggeboom efter anden verdenskrig.

Efter midt 1950'erne begyndte bebyggelsen af nye boligområder syd for floden, der resulterede i, at området [Novi Zagreb](#) (Ny Zagreb) blev dannet.

Byen ekspanderede ligeledes mod vest og indlemmede [Dubrava](#), Podsused, [Jarun](#), Blato og andre bebyggelser.

Godsjernbanestationen og den internationale lufthavn [Pleso](#) blev bygget syd for floden. Det største industrielle område (Žitnjak) ligger mod øst.

I 1987 var Zagreb vært for [Universiaden](#).

I 1991 blev byen hovedstad i landet, efter Jugoslavien gik i opløsning.

Under den Kroatiske frihedskrig (1991-1995) var byen vidne til en smule kamp omkring JNA-barakkerne, men byen undgik større ødelæggelser.

I maj 1995 blev byen ramt af serbiske raketter under Zagreb raketangrebet, der dræbte syv civile.

Urbaniserede linjer forbinder Zagreb med centrene i de omliggende bebyggelser Sesvete, Zaprešić, Samobor, Dugo Selo og Velika Gorica. Sesvete er tættest på at blive en del af konurbationen.

Klimaet i Zagreb er kontinentalt, med fire adskilte årstider. Somrene er varme og tørre og vintrene er kolde.

Den gennemsnitlige temperatur om vinteren er omkring 1°C og om sommeren omkring 20°C.

Især i slutningen af maj kan temperaturen blive høj med temperaturer over 30°C.

Sne er almindeligt i vintermånederne fra december til marts, og regn og tåge er almindeligt om efteråret (oktober til december).

Den højeste registrerede temperatur var 41°C i juli 2007 og august 1983, og den laveste var -27°C i januar 1985.

Der er omkring 20 permanente eller sæsonvise teatre og scener.

Det Kroatiske Nationalteater i Zagreb blev bygget i 1895 og åbnet af kejser Franz Joseph I. Det mest kendte koncerthus hedder "Vatroslav Lisinski" efter den kroatisk komponist og blev åbnet i 1973.

Animafest, Verdensfestivalen for Animerede Film, finder sted i lige år, og *Music Biennale*, den internationale festival for avantgarde musik, i ulige år.

Den årlige [ZagrebDox](#) dokumentarfilmfestival afholdes også i byen.

Zagreb Philharmoniske Festival og blomsterudstillingen *Floraart* (slutningen af maj eller begyndelsen af juni), *Old-timer Rally* er årlige events.

Om sommeren bliver der afholdt forestillinger og koncerter både ude og inde. Scenen Opatovina er vært for *Zagreb Histrionic Summer* teaterevents.

Zagreb er også vært for *Zagrebfest*, den ældste kroatiske popmusikfestival så vel som flere traditionelle internationale sportevents og turneringer.

Zagrebs Dag den 16. november fejres hvert år med særlige festligheder, især på [Jarun](#)-søen nær den sydvestlige del af byen.

Den højeste videnskabelige instans i Kroatien er Kroatisk Akademi for Videnskab beliggende i Zagreb.

Zagreb universitet (grundlagt den 23. september 1669) er en af de ældste universiteter i det østlige Centraleuropa.

Fakulteterne ligger i forskellige dele af byen. Det til universitetet tilhørende Universitetsbibliotek Zagreb har siden 1995 ligget i en bydel uden for centrum.

Kunstakademiet og musikakademiet i Zagreb er i international topklasse. Andre uddannelsesinstitutioner for videregående uddannelser er Sundhedshøjskolen, Faghøjskole for Socialvidenskab og et teknisk universitet.

Zagreb er den største by i Kroatien og den eneste by, hvor folketallet i metropolen overskrider en million.

De fleste lever i den egentlige by. Der bor 1.088.841 personer i metropolområdet, der inkluderer de mindre byer [Samobor](#), [Velika Gorica](#) og [Zaprešić](#).

Den officielle folketælling fra 2001 talte 779.145 beboere. I 2006 var det antal ifølge regeringsestimater vokset til omkring 784.900.

Størstedelen af indbyggerne er kroater, der udgør 91,9 % af byens folketal (2001 folketælling). Den samme folketælling talte 40.066 beboere, der tilhørte en etnisk minoritet.

Sådanne etniske minoriteter tæller bl.a. 18.811 serbere (2,41 %), 6204 bosniakker (0,80 %), 4030 muslimer (0,52 %), 3389 albanere (0,43 %), 3225 slovenere (0,41 %), 1946 romæer (0,25 %) sammen med andre mindre grupper.

De vigtigste industrier i Zagreb er produktion af elektriske maskiner og apparater, kemisk industri, farmaceutisk industri, tekstiler og fødevarer forarbejdning.

Zagreb er et internationalt handels og forretningscenter og en af transportkrydsene for central og østeuropa.

Byen har det højeste nominelle BNP per indbygger i Kroatien (\$ 14.480, sammenlignet med det kroatiske gennemsnit på 8.024 (2004)).

Pr. april 2008 er den gennemsnitlige nettoløn i Zagreb 6.017 kuna, omkring \$1.292 (kroatisk gennemsnit er 5.036 kuna, omkring \$1.081).

I 2006 var den gennemsnitlige arbejdsløshed i Zagreb omkring 8,6%.

34% af selskaberne i Kroatien har hovedkontor i Zagreb, og 38,4% af den kroatiske arbejdsstyrke arbejder i Zagreb, inklusiv næsten alle banker, forsyningselskaber og offentlige transport selskaber.

Selskaber i Zagreb skaber 52% af den totale omsætning og 60% af den totale profit i Kroatien i 2006 samt 37% af Kroatiens eksport.

Offentlig transport i Zagreb er organiseret i to lag. Den indre del af byen er primært dækket af sporvogne, og de ydre er forbundet med busser.

Det offentlige transportselskab, ZET, driver sporvogne, alle indre buslinjer og de fleste af linjerne i forstæderne og er støttet af byrådet.

Kabelbanen i den historiske del af byen er en turistattraktion. Taxier er tilstede med priser, der er lidt højere end i andre byer i regionen.

Fra 1992 har statsbaneoperatøren HŽ udviklet et netværk af underjordiske tog i metropolregionen Zagreb.

Zagreb har et omfattende sporvognsnetværk med 15 linjer om dagen og 4 linjer om natten, der dækker det meste af den indre og mellemste del af byen.

De første vogne blev indsat den 5. september 1891 og har været i drift siden. Sporvognen kører som regel med en hastighed af 25–50 km/t, men sænkes en del i myldretiden. Netværket er unikt ved at det for det meste kører ved kantstenen.

Et ambitiøst program der skal udskifte de gamle sporvogne med nye, er ved at blive udviklet. Navngivet "[TMK 2200](#)", er der blevet leveret 70 vogne i perioden 2005–2007 og der er blevet bestilt yderligere 70.

Det underjordiske jernbanenetværk, der dækker de indre dele af byen og de inderste forstæder, blev i 2005 forøget til 15-minutters drift. Ruterne er primært i en øst-vestlig retning og mod syd. Dette har forøget pendling betydeligt.

En ny forbindelse til den nærliggende by [Samobor](#) er blevet annonceret, og bygningen forventes sat i gang i 2009. Denne forbindelse vil være normalspor og vil kunne forbindes med det normale kroatisk jernbanenet.

Når du sætter dig for at tage en tur rundt i Zagreb, fast besluttet på at se dens højdepunkter, vil du opdage, at du ender med at nyde det. Når man sidder på en af sine wienercaféer, slentrer afslappet rundt i gaderne og promenaderer gennem sine parker, er det som om du starter på en kærlighedsaffære med denne by og dens folk. Og ret hurtigt vil du vide, at dette er kærlighed i sin tidlige fase, den slags, der kun bliver stærkere med tiden.

Zagrebs kosmopolitiske summen vil snart ramme dig. Alt er tilgængeligt til fods - fra dit hotel til teatret, vandrer rundt i den gamle øvre by eller gennem de travle gader i den mere moderne nedre by, som ikke har mistet et gram af sin charme på trods af tidens evige march. Vov dig ud og lad øjeblikket tage fat.

Zagrebs gader og monumenter vidner stolt om dens tusinder af års historie.

Hvis byerne havde hjerter ville Zagrebs bankende hjerte være Ban Josip Jelačić-pladsen, et af byens symboler og indbegrebet af dens postkort.

Zagrebs centrale plads er den første anløbshavn og det typiske mødested. Når du er i Zagreb, skal du gøre som enhver lokal ville gøre - slutte sig til mængden af mennesker, der også har en chance for at møde, uden forudgående aftale eller fast mødested. Bare husk på, at alle gader fører til Ban Josip Jelačić-pladsen.

Det gamle ur har fungeret som et elsket mødested for generationer af borgere. I mange år har folk mødtes i døgndrift for at diskutere politik, fodbold og andre spørgsmål af vital betydning.

En enorm rytterstatue af Ban (eller vicekonge) Josip Jelačić dominerer pladsen. Både forbuddet og hans monument rummer vigtige pladser i Kroatiens stormfulde historie.

Ved Manduševac-fontænen går legenden hånd i hånd med virkeligheden - en mønt, der kastes i denne ønskebrønd, kan give dig lykke.

Lige rundt om hjørnet fra det centrale torv er et af de mest romantiske steder i Zagreb, Zrinjevac Park. Dit første indtryk vil være en grøn og blomstret promenade - det er her kunstelskere strømmer i flok.

Din opmærksomhed henledes snart på de smukke blomsterbede og vandfontæner og på udseendet af en meteorologisk station. Der er få byer, hvor gader og grønne områder bor så tæt sammenflettet som de gør i Zagreb.

Zrinjevac, opkaldt efter den kroatiske vicekonge, Nikola Šubić Zrinski, er den første i rækken af otte grønne områder, måske endda den smukkeste. Det er en af de mest behagelige lektioner om Zagrebs historie, du kan tage på grund af de kunstgallerier, der ligger på den, og buster af de store figurer fra Kroatiens historie, der pryder dets stier.

Det er her, du kan opdage værdifulde værker af kunstnere af verdensberømmelse eller blive nedsænket i den rige skattekasse på det arkæologiske museum, som indeholder ekstraordinære sjældenheder og tjener som en vidunderlig kontrast til de daglige ritualer i bylivet.

I hjertet af Zrinjevac står musikpavillonen, der har fungeret som en udendørs koncertscene siden det 19. århundrede. Historien vækkes til live, da sommerkoncerter fortsætter med at finde sted her, selv op til i dag.

I parken er du omgivet af buster af fremtrædende kroatiske personligheder, med stolthed over stedet at gå til biskop Strossmayers monument, skabt af den lige så berømte kroatiske billedhugger, Ivan Meštrović. Slottet, der huser Gallery of Modern Arts, templet for kroatisk kunst fra det 19. og 20. århundrede, rummer en anden dyrebar samling i Institut for Tryk og Tegninger af det kroatiske akademi for videnskab og kunst.

Strossmayer Gallery, der ligger i bygningen af det kroatiske akademi for videnskab og kunst, indeholder værker af berømte kunstnere, der hovedsagelig tilhører forskellige italienske malerskoler, samt mesterværker af folk som El Greco, Goya og mange andre.

Bygningen af hovedbanegården har født stille vidnesbyrd om mange menneskelige skæbner, til afgang og ankomster. For de mange gæster i Zagreb er banegårdsbygningen deres første møde med byen, og monumentet for kong Tomislav, første middelalderlige kroatiske konge, er noget, de vil genkende fra turistguiderne som et af byens symboler. Når du ser ned på pladsen, overfor ryttermonumentet, synes parken lukket af kunstpavillonen.

En anden vandfontæne i parken, der bærer navnet på den kroatiske politiker og forfatter, Ante Starčević, og en fantastisk bygning, det legendariske vartegn, der er indbegrebet af Zagrebs gæstfrihedsindustri, er Esplanade Hotel.

Den botaniske have, med sin renoverede Garden Pavilion, indeholder så mange som ti tusind planter fra alle fire hjørner af kloden, hver af dem specielle, smukke og interessante på deres egen måde.

En del af Botanisk Have er anlagt med små snoede stier og fritstående grupper af træer og buske. Et andet afsnit har de strenge symmetriske former og lige linjer mere i overensstemmelse med en park af fransk stil. Efter at have krydset vejen fra den botaniske have, befinder du dig på Marulić-pladsen.

Domineret af et monument til den kroatiske forfatter, der har givet dette sted sit navn. Området er også prydet af et mesterværk af artdeco-arkitektur, det tidligere national- og universitetsbibliotek, som i øjeblikket huser Kroatiens statsarkiv.

På Roosevelt Square kan du sætte dig ned et øjeblik og nyde skønheden i en tidligere lycée med sine blomstermønstre i forgrunden, et andet element at tilføje til dit første indtryk af Zagreb. Du kan også gå til Mimara Museum, og finde dig selv ansigt til ansigt med uvurderlige udstillinger, der ekko fjerne verdener.

Når du går ud på eventyret for at udforske Mimara-museets skatte, bliver du bekendt med en af de rigeste kunstsamlinger i Europa. Så mange som 3.750 varierede og værdifulde kunstværker dækker mange årtusinder, der stammer fra den forhistoriske periode og løber helt op til det 20. århundrede.

Udstillingerne i Mimara Museum blev doneret til nationen og Zagreb af samleren, maleren og restauratøren, Ante Topić Mimara. Efter at have tilbudt denne uvurderlige samling til Kroatien, hans hjemland og især til Zagreb, giver Mimara Zagreb mulighed for at dele det hele igen med enhver besøgende elsker af kunst.

Den neo-barokke bygning er midtpunktet og symbolet på Republikken Kroatiens plads, hvor livets brønd af billedhuggeren Ivan Meštrović er et andet slående træk. Atmosfæren genereret af det kroatiske nationalteater er ikke kun et resultat af dets mindeværdige facade og ydre skønhed - det er stammer fra illusionen om verdener og skæbner, der ændrer sig lige foran dine øjne, skabt i hænderne på inspirerede kunstnere.

Denne atmosfære omgiver Well of Life-monumentet og den nærliggende Zagreb Universitetsbygning, som synes altid at sværme med unge mennesker og bliver tilfældigvis stolt bevogtet af en anden af Meštrovićs skulpturer, kroaternes historie.

Selv den nærliggende Teatercafé emmer af sin helt egen særlige stemning. Teaterscenen er stedet, hvor virkeligheden overgives til fantasiens verden, og hvor et hvilket som helst antal menneskelige historier smelter sammen til en.

Komedie eller tragedie, skuespil i én akt eller langvarige populære dramaer, operaer eller musicals, klassisk ballet eller moderne dans, den moderne scene eller dukketeater for børn - valget er dit og nogle gange svært at træffe. Hvert teater har sit repertoire, og tilsammen bidrager de til rigdommen i Zagrebs kulturliv.

Gaden blev først nævnt for mere end fem århundreder siden. Lige siden er Ilica vokset sammen med byen Zagreb. Ilica er dynamisk uanset tidspunktet på dagen eller natten.

Kun få skridt væk fra Ilica er byens kabelbane, der for evigt kører op og ned mellem kun to stop, den korteste forbindelse mellem den nedre by og den øvre by.

Ved den øverste endestation befinder du dig ved foden af Lotrščak, forsvarstårnet fra det 13. århundrede. Dette monument er temmelig svært at gå glip af, men selvom du ikke kan se det, vil du helt sikkert høre det, uanset hvor mærkeligt det måtte lyde i starten.

I mere end et århundrede er kanonen monteret øverst i tårnet blevet fyret ved middagstid hver dag. Om søndagen vil en afslappet spadseretur eller en kort sporvognstur ned ad Ilica bringe dig til en antik messe.

På displayet finder du små skatte fra en bedstemors kommode, rester af en svunden tid, minder, der fortæller dig historier om deres ejere og deres skæbner. Foret med butiksvinduer og restauranter, caféer og konditorier består Ilica af levende elementer, der giver gaden sin egen særlige karakter.

Zagreb har meget at tilbyde, når det gælder handel. Der er et imponerende antal kroatiskke mærker og kendetegn, produkter skabt i dette land, der afhentes af besøgende for at blive nydt over hele verden.

Disse kroatiskke varer spænder fra det fashionable til det praktiske - de kunne være en cravat eller en mekanisk pen, den såkaldte penkala, begge originale kroatiskke opfindelser. Cravat er bundet sammen med Kroatiens berømmelse i hele Europa fra middelalderen. Zagrebs luksuriøst præsenterede butikker og gallerier, skinnende indkøbscentre og maleriske butikker, der viser både indenlandske talenter og internationale mærker i deres vinduer.

Uanset hvad det sker, vil du tage et stykke Zagreb med hjem.

Små familievirksomheder, selv i byens centrum, er stadig udbredt - selvom du også finder alle de glamourøse internationale kæder, du også ville se på gaderne i London, Paris eller Barcelona.

Petar Preradović-pladsen, er Blomsterpladsen. Dette er stedet, hvor du kan få din eftermiddags kaffe, eller hvile fødderne under en shoppingtur, og hvor du kan købe dine blomster sent om aftenen eller bare glæde dig over deres dufte og farver, når du går forbi. Hele pladsen er en stor terrasse, og det er svært at vide, hvor den ene cafe starter og den anden slutter.

Uanset hvad du vælger, vil du være omgivet af lyse blomster og sange fra forbigående gadeartister.

Dens permanente indbygger, i mere end et århundrede nu, er Petar Preradović, den store vækkelsesdigter i det 19. århundrede og en kender af den menneskelige sjæl. Preradović er en af de firkanter, hvor ord ikke er nødvendige for at beskrive dens charme og skønhed.

Kun få skridt væk fra byens hovedtorv forsvinder byens travlhed som ved magi. Hvis du vil opleve Zagreb på sit mest afslappede, skal du gå til Tkalčićeva Street, foret med caféer, barer og restauranter, et elsket mødested for borgerne i Zagreb og enhver besøgende, der bare passerer igennem.

Her er det, som om tiden har stået stille. Det, der plejede at være en strøm kaldet Medveščak, blev omdannet til en gade. Glimt af faldefærdige gamle huse, der har været uændrede i årtier, titter frem gennem de farverige parasoller på de mange caféterrasser og nye virksomheder og gallerier står ved siden af ældgamle virksomheder.

Det er også her du finder statuen af Marija Jurić Zagorka, den populære forfatter og trofaste kronikør i Zagreb, der står halvvejs nede og stadig observerer sine medborgeres konstante frem og tilbage.

Du kan læse mere om Zagrebs distrikter ved at se dokumentet 1 – Zagreb.